

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

دین پژوهی

Theology

مقطع دکتری تخصصی

گروه علوم حوزوی

پیشنهادی دانشگاه غیردولتی - غیرانتفاعی ادیان و مذاهب

پژوهی

نام رشته: دین پژوهی
عنوان گرایش: -
گروه: علوم حوزوی
دوره تحصیلی: دکتری تخصصی
کار گروه تخصصی: فلسفه و حکمت متعالیه
نوع مصوبه: بازنگری
پیشنهادی: دانشگاه غیرانتفاعی - غیر دولتی ادیان و مذاهب
تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۶/۰۲

برنامه درسی بازنگری شده دوره دکتری تخصصی رشته دین پژوهی، در جلسه شماره ۱۵ تاریخ ۱۴۰۰/۰۶/۰۲ گروه علوم حوزوی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مرتبط با گروه حوزوی پذیرفته می شوند، قابل اجرا است.

ماده دو- این برنامه درسی، جایگزین برنامه درسی رشته دین پژوهی مصوب جلسه ۷۴۸ تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۱۷ شورای عالی برنامه ریزی می شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مرتبط با گروه علوم حوزوی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر محمدرضا آهنچیان
دبیر کمیسیون برنامه ریزی آموزشی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

دین پژوهی

THEOLOGY

مقطع دکتری

تهیه‌کنندگان:

امضا

Handwritten signature

عضو هیات علمی دانشگاه

دکتر *زهرا زینیان*

امضا

Handwritten signature

عضو هیات علمی دانشگاه *پیشگام و مطلق ایران*

دکتر *کیمیا رحمانی*

امضا

Handwritten signature

عضو هیات علمی دانشگاه *پیشگام و مطلق ایران*

دکتر *امیر خرم‌پور*

طرح بازنگری... به‌رنامه‌دسی *

طرح بازنگری... به‌رنامه‌دسی *

جدول تغییرات

ردیف	در برنامه قبلی	در برنامه بازنگری شده
۱.	رویکرد پدیدارشناسانه به دین	روش شناسی مطالعات ادیان (۱)
۲.	رویکرد فمینیستی به دین	روش شناسی مطالعات ادیان (۲)
۳.	هرمنوتیک دینی	الهیات مسیحی
۴.	الهیات مسیحی از کانت به بعد	تحولات کلام اسلامی
۵.	حقیقت دین	نگرش ها و نظریه ها در باره دین

فصل اول

مشخصات کلی برنامه درسی

بدون شک می‌توان اذعان داشت که امروزه پژوهشها و تحقیقات در اطراف حوزه دین پژوهی یکی از پرجاذبه‌ترین شاخه‌های مطالعاتی است که بسیاری از پژوهندگان و دانشجویان را به خود فرا خوانده است.

از آنجا که ادیان دارای ابعاد و ابعاض مختلف می‌باشد در مطالعه یک دین همواره باید توجه داشت که از چه زاویه و با چه رویکردی به دین نگریسته می‌شود. این در حالی است که دین را کل نگرانه مطالعه کنیم. چنانکه می‌توان به دین نگاهی جزئی نگر هم داشت.

پر شمار سؤالات مختلفی که در عرصه‌های مختلف اندیشه دینی مطرح گردیده موجب پدید آمدن شاخه‌های مختلف در حوزه دین شده است.

دین پژوهی در این دوره پا به عرصه جدیدی نهاد و علوم متنوعی را تحت پوشش خود قرار داد. این علوم به عنوان دانش و معرفتی مستقل و مرتبط با دین مطرح گردید. در پرتو تحولات بنیادین مدرنیته بود که این علوم با دین نسبتی پیدا کردند و در حوزه علوم دینی جای گرفتند. البته پدید آمدن این علوم برای دین پیامدهایی ضمنی را نیز در پی داشت ه همواره دین و اندیشه دینی را تهدید می‌کند. عوامل مختلفی موجب تحول در مطالعات دینی گردید که حاصل این تحول و دگرگونی پیدایش چند رشته مختلف در دین پژوهی شد که هر یک از بعد خاصی دین را مورد مطالعه قرار می‌دهند. سامان‌دهی و نظام‌مندی این رشته‌ها به صورت رشته‌هایی صریح، از قرن نوزدهم و در عرصه دین پژوهی گردید: این رشته‌ها عبارتند از:

روان‌شناسی دین، جامعه‌شناسی دین، تاریخ ادیان، دین‌شناسی تطبیقی، مردم‌شناسی، فلسفه دین، کلام جدید، پدیدارشناسی دین، ادبیات و هنر دینی، اسطوره‌شناسی دین، فلسفه و کلام اسلامی، معرفت‌شناسی دینی و مباحث جدید در حوزه علم و دین.

با عنایت به آنچه که بطور خلاصه بیان شد، به دنبال نیاز مبرم حوزه‌های پژوهشی ذیربط و درخواست‌های پیاپی پژوهندگان و جویندگان در این حوزه، امید آن است که دوره دکتری دین پژوهی گامی مؤثر در راستای تحقق این مهم و مفید در جهت تعمیق و توسعه مطالعات و آموزشها و پژوهشهای دین پژوهی باشد. انشاءالله

ب) مشخصات کلی، تعریف و اهداف

دوره دکتری دین پژوهی رشته‌ای است که در حوزه علوم انسانی و بر اساس ضوابط دانشگاهی به منظور نیل به اهداف زیر برنامه‌ریزی شده است.

۱. تربیت و تأمین نیروی انسانی لازم و متخصص برای تدریس در مراکز علمی کشور
۲. تربیت و تأمین نیروی پژوهشگر در زمینه مسائل و موضوعات مختلف و متنوع دین پژوهی
۳. تربیت نیروی متخصص جهت شناسایی حوزه‌های فوق و شبه‌شناسی و تطبیق با حوزه معرفتی اصیل و پویا
۴. دفاع از هویت حقیقی دین به ویژه دین اسلام در مقابل باورهای غیردینی و یا ضد دینی
۵. مهیا نمودن زیرساخت‌های مهم در عرصه علوم انسانی به منظور بومی‌سازی و تطبیق و بازخوانی با حوزه‌های اسلامی و شیعی
۶. فراهم‌سازی امکانات علمی و تحقیقاتی برای طراحی و اجرای پروژه‌های پژوهشی در زمینه‌های مختلف همانند تحلیل و ترجمه آثار در این زمینه و برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های علمی و پژوهشی

پ) ضرورت و اهمیت

دین پژوهی، نام یک رشته علمی خاص نیست، بلکه عنوانی است عام برای مجموعه‌ای از رشته‌ها و شاخه‌های علمی و معرفتی، که همگی درباره دین بحث می‌کنند و هر یک از منظری خاص به بررسی ابعاد دین می‌پردازند. دین پژوهی، دانش‌هایی چون فلسفه دین، الهیات (کلام) و زیر رشته‌هایی همچون روان‌شناسی دین، جامعه‌شناسی و مانند آن را در بر می‌گیرد.

ویژگی‌های موضوعی یا روش‌شناختی هر یک از این دانش‌ها، قلمرو تحقیق و پژوهش آن را مشخص می‌سازد و آن را از سایر دانش‌های مربوط به دین جدا می‌کند. به بیان دیگر، رشته‌ها و شعبه‌های مختلف دین پژوهی یا رهیافت‌های گوناگون در دین پژوهی، هر یک ناظر به بعدی از ابعاد دین است و از همان بعد خاص، دین را مورد بررسی قرار می‌دهند. بنابراین، دین پژوهی یعنی تحقیق و پژوهش نظری پیرامون ماهیت و ابعاد دین و شناسایی و شناساندن آن؛ یا تلاش برای اثبات این که گزاره‌ها و دعاوی دینی صادق و مطابق با واقع است و آثار و لوازم سودمندی بر آنها مترتب است.

با این بیان اگر مجموع دانش‌هایی را که موضوع آنها به شکلی مطالعه و پژوهش درباره دین است، دین پژوهی بنامیم، می‌توانیم بر حسب ابعاد گوناگونی که معمولاً ادیان از آن برخوردارند، شاخه‌های رشته‌ها و یا ابعاد متنوعی مانند الهیات، فلسفه، تاریخ دین، دین‌شناسی تطبیقی، روان‌شناسی دین، جامعه‌شناسی دین و مردم‌شناسی دین را برای دین پژوهی نامیم. برشماریم. وجود این رشته‌ها نشان‌دهنده اهمیت بالای دین در عرصه زندگی اجتماعی انسان است.

در باب تاریخچه این رشته، باید گفت این رشته، تاریخی کهن دارد و می توان قدمت آن را برابر با قدمت خود دین دانست؛ زیرا انسان تا چیزی را نشناسد آن را نمی پذیرد. هر چند دین پژوهی نیز به سان سایر پژوهشهای علمی، در آغاز بسیار ساده و محدود بوده، ولی با گذشت زمان همراه با تطور اصل دین، تکامل یافته است.

دین پژوهان، نمونه هایی از تحقیقات دین شناسی را در یونان باستان و غیر آن ذکر کرده اند. یکی از معروف ترین منابع دین شناسی دوران باستان، کتاب تاریخ هرودت (۴۸۰-۴۲۵ ق.م) است که سرشار از اطلاعات درباره ادیان باستانی آسیای غربی و مصر است. این مورخ یونانی در کتابهای تاریخ خود، نمونه هایی از روشهای دین پژوهی و نیز تفسیرهای خود را در این باب ارائه داده است.

علاوه بر او بسیاری از نویسندگان رومی و یونانی و غ بر آنها از مورخان پیش از میلاد مسیح در کتبشان اطلاعات ارزشمندی از دین پژوهی و پیشینه آن جمع آوری کرده اند.

دین پژوهی در جهان اسلام، پس از گسترش آن به ویژه در مناطق متمدن آن روز جهان یعنی ایران و روم، رونق فراوان یافت؛ زیرا اسلام دین پژوهی و شناخت مبانی دینی را پیش شرط پذیرش دین اعلام کرده است. بدین ترتیب دین پژوهی پویایی بیشتری یافت و پیوسته دین پژوهی تطبیقی و در محدوده دنیای اسلام، میان مذاهب اسلامی وجود داشته و دارد. ولی دین پژوهی در عصر جدید، آن هم به معنای تلاش برای ارائه تعریف جدیدی از دین و یافتن ماهیت متمایز آن با سلسله ای از صفات که دین و آنچه مربوط به دین است را از بقیه زندگی انسانی متمایز گرداند، عمدتاً یک رویکرد و توجه غربی است.

این تلاش پیامد طبیعی گرایش نظری، روشنفکرانه و علمی غرب است، که به دلیل تحولاتی که در قرون اخیر به ویژه تحولات علمی ای که در قرن نوزدهم توسط امثال گالیله، نیوتن و غیر آنان در غرب به وقوع پیوست، دین پژوهی را نیز متحول ساخت. جامعه شناسی دین نیز در این چارچوب متأثر از رویکرد غربی است که البته در دهه های اخیر در جوامع اسلامی نیز رونق یافته و تلاش دارد با فاصله از رویکرد غربی به بررسی دین در جامعه پردازد. اما در عین حال به واقعی یا غیرواقعی بودن دین کاری ندارد و توجه به کارکردهای آن در جامعه را در اولویت نگاه خود قرار داده است.

ت) تعداد و نوع واحدهای درسی

جدول (۱) - توزیع واحدها

تعداد واحد	نوع دروس
۶	دروس جبرانی
۱۸	دروس تخصصی
۱۸	رساله
۳۶	جمع

ث) مهارت، توانمندی و شایستگی دانش‌آموختگان

مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های ویژه	دروس مرتبط
دفاع از هویت حقیقی دین به ویژه دین اسلام در مقابل باورهای غیردینی یا ضد دینی	دین، سکولاریزم و سکولاریزاسیون
شناخت و تحلیل نظریه‌های دینی	نگرش‌ها و نظریه‌ها در باره دین
توانایی تحلیلی تاریخی ادیان	سنخ‌شناسی تاریخی دین
مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های عمومی	دروس مرتبط
توانمندی ایجاد تعامل با دیگر ادیان	گفت‌وگوی ادیان

ج) شرایط و ضوابط ورود به دوره

شرکت در این رشته منوط به داشتن مدرک کارشناسی ارشد یا سطح ۳ حوزه علمیه است، شرایط عمومی پذیرش تابع مقررات و مصوبات آموزش عالی و شرایط اختصاصی در چارچوب مقررات آموزش عالی، تابع سیاست‌های دانشگاه یا مؤسسه برگزارکننده است.

فصل دوم

جدول عناوین و مشخصات دروس

جدول (۲) - عنوان و مشخصات کلی دروس جبرانی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات	
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی
۱.	روش شناسی مطالعات ادیان (۱)	۲	*			۳۲	
۲.	روش شناسی مطالعات ادیان (۲)	۲	*			۳۲	
۳.	الهیات مسیحی	۲	*			۳۲	
۴.	تحولات کلام اسلامی	۲	*			۳۲	
۵.	دین، حقوق بشر و اخلاق جهانی	۲	*			۳۲	

جدول (۳) - عنوان و مشخصات کلی دروس تخصصی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات	
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی
۱.	نگرش ها و نظریه ها در باره دین	۲	*			۳۲	
۲.	هرمنوتیک دینی	۲	*			۳۲	
۳.	دین و سلامت روانی	۲	*			۳۲	
۴.	دین، سکولاریزم و سکولاریزاسیون	۲	*			۳۲	
۵.	سنخ شناسی تاریخی دین	۲	*			۳۲	
۶.	ملاکهای ارزش داوری میان ادیان	۲	*			۳۲	
۷.	دین و عقلانیت	۲	*			۳۲	
۸.	دین و اخلاق	۲	*			۳۲	
۹.	گفت و گوی ادیان	۲	*			۳۲	

فصل سوم

ویژگی‌های دروس

روش شناسی مطالعات ادیان (۱)		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Methodology of Religious Studies (1)	عنوان درس به انگلیسی:
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت شیوه ها، روش ها، رویکردها و مدل های پژوهشی و تمایز رشته ها و گرایش های دین پژوهانه در باره دین

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

تفکیک و تفاوت روش و روش شناسی

پارادایم های سه گانه روش شناسی: پوزیتیویستی، تفهیمی و انتقادی

طبقه بندی روش شناختی بر مبنای هدف، روش اجرا و شیوه اجرا

تفکیک و تفاوت های مفهومی رویکرد، روش، ساختار

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد

آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

پارادایم شناسی علوم انسانی، بریان فی، ترجمه مرتضی مردیها، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)

حافظ نیا محمدرضا، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، تهران

رفیع پور فرامرز، کند کاوها و پنداشته ها، شرکت سهامی انتشار، تهران.

محمدی بیوک، درآمدی بر روش تحقیق کیفی، پژوهشگاه علوم انسانی، تهران

احد فرامرز قراملکی، روش شناسی مطالعات دینی (تحریری نو)، دانشگاه علوم اسلامی رضوی: ۱۳۸۸

روش شناسی مطالعات ادیان ۲		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Methodology of Religious Studies (۲)
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت شیوه ها، روش ها، رویکردها و مدل های پژوهشی و تمایز رشته ها و گرایش های دین پژوهانه در باره دین

(ب) مباحث یا سرفصل ها:

تفکیک و تمایز میان روش های دین پژوهانه

انواع رویکردهای دین پژوهانه: الهیاتی، کلامی، فلسفی، تاریخی، پدیدارشناختی، روان شناختی، جامعه شناختی و انسان شناختی

بررسی ساختارها، موضوعات و مسائل دین پژوهانه

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد
آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

- سگال رابرت، راهنمای دین پژوهی، محمد حقانی فضل و محسن زندی، انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب، قم
- موحدیان عطار علی، روش شناسی دین پژوهی (روش ها، رویکردها، نگرش ها، رشته ها و ساختارها)، نمایندگی المصطفی، مشهد
- دانیل پالس، هفت نظریه در باب دین، ترجمه و نقد محمد عزیز بختیاری، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم
- ساشادینا، روش شناسی مطالعات اسلامی در غرب، رسول نوروزی فیروز، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی ۱۳۹۳.

Mircea Eliade, Encyclopedia of Religion (Macmillan Publishing Company, 1987

Approaches to the study of religion, peter Connolly, 1999

عنوان درس به فارسی: الهیات مسیحی		عنوان درس به انگلیسی: Christian theology
نوع درس و واحد	نظری ■	جبرانی ■
دروس پیش نیاز:		دروس هم نیاز:
تعداد واحد:		۲
تعداد ساعت:		۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت الاهیات مسیحی، تاریخ تفکر و مکاتب مسیحی از دوره آباء کلیسا تا دوره مدرن

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

- الف) موضوعات الاهیاتی:
۱. تعریف الاهیات و انواع الاهیات
 ۲. منابع الاهیات با تأکید بر کتاب مقدس و سنت
 ۳. خداشناسی
 ۴. مسیح شناسی
 ۵. روح القدس شناسی
 ۶. تثلیث
 ۷. انسان شناسی
 ۸. نجات شناسی
 ۹. فرجام شناسی
 ۱۰. آیین های مقدس
- (ب) تاریخ تفکر مسیحی:
۱. آباء کلیسا با تأکید بر آگوستین
۲. الاهدانان قرون وسطا با تأکید بر توماس آکویناس
 ۳. الاهدانان نهضت اصلاح دینی با تأکید بر مارتین لوتر
 ۴. عصر روشنگری و تحولات فلسفی با تأکید بر کانت
 - ج) الاهیات جدید مسیحی و مکاتب الاهیاتی:
 ۵. الاهیات لیبرال: شلایر ماخر، ریچل، هارناک
 ۷. الاهیات نوارتدکسی: کارل بارت
 ۸. الاهیات سیستماتیک: پل تیلیش
 ۹. الاهیات امید: مولتمان
 ۱۰. الاهیات اگزیستانسیالیسم: بولتمان
 ۱۱. الاهیات رهایی بخش امریکای لاتین
 ۱۲. الاهیات سیاهان
 ۱۳. الاهیات فمینیستی
 ۱۴. الاهیات جدید کاتولیک

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

۴۰ درصد

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال

۶۰ درصد

آزمون پایان نیم سال

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

کتاب مقدس، ترجمه پیروز سیار

الیستر مک گراث، درسنامه الهیات مسیحی، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، بهروز حدادی
راجر السون، استنلی گرنز، الهیات مسیحی در قرن بیستم، میشل آقامالیان، روبرت آسریان،

Thomas Aquinas, summa theologica.

. The Modern Theologians, David F.Ford,Blackwell.

تحوالات کلام اسلامی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Developments of Islamic theology
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش‌نیاز:
		دروس هم‌نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

ذ

هدف کلی:

شناخت سیر تحولات دانش کلام اسلام از دوران تأسیس و پدید آمدن مدارس و مکاتب گوناگون کلامی تا تحولات دوران میانی و معاصر در مذاهب مختلف اسلامی

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

مرحلهٔ تدوین و ظهور فرق کلامی (سدهٔ دوم تا آخر قرن پنجم)

مرحلهٔ تطور و آمیختن با فلسفه (سدهٔ ششم تا نهم)

مرحلهٔ رکود و تقلید (سدهٔ دهم تا پایان سدهٔ دوازدهم)

مرحلهٔ جدید یا احیاء و تجدید و شکل‌گیری کلام جدید (دو سدهٔ اخیر)

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ۴۰ درصد

آزمون پایان نیم‌سال ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

فان اس، کلام و جامعه، ج ۱، ترجمه، فرزین بانکی و احمدعلی حیدری..

سامی النشار، علی، نشأة الفكر الفلسفی فی الاسلام..

مارتین مکدرموت، اندیشه‌های کلامی شیخ مفید، احمد آرام، موسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک‌گیل، ۱۳۶۳

عبدالرحمن بدوی، اندیشه‌های کلامی در اسلام، ترجمه حسین صابری، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۹.

- The Oxford Handbook of Islamic Theology, Edited by Sabine Schmidtke, Oxford university press, 2014.

عنوان درس به فارسی: دین، حقوق بشر و اخلاق جهانی	
عنوان درس به انگلیسی: Religion, human rights and universal ethics	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:	■ جبرانی ■ نظری
دروس هم نیاز:	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی نقش دین در فهم و شکل گیری مباحث حقوق بشر و اخلاق جهانی در دوران معاصر

پ) مباحث یا سرفصل ها:

زمینه های پیدایش و شکل گیری حقوق بشر و اخلاق جهانی

معانی کهن و جدید حق

منشا حق

حقوق و تکالیف بشر

اسلام، حقوق بشر و اخلاق جهانی

مبانی و مسائل اخلاق جهانی

ضرورت توجه به تاریخ در قرآن و سیره اهل بیت (علیهم السلام)

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد

آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

- Abdulaziz Sachedina, Islam and the Challenge of Human Rights

- اعلامیه اسلامی حقوق بشر (بیانیه قاهره)، تهران، دبیرخانه کمیسیون حقوق بشر اسلامی. فاقد مشخصات نشر.

- اعلامیه بسوی اخلاق جهانی، پارلمان ادیان جهان، ترجمه سید امیر اکرمی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، تهران، الهدی، [بی تا].

- اعلامیه اسلامی حقوق بشر و مسأله نابرابری ها، سید حسن اسلامی، مجله حقوق بشر (شماره ۱۴)، پاییز و زمستان ۱۳۹۱

- مصباح یزدی، محمدتقی، حقوق و سیاست در قرآن نگارش: محمد شهبازی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۲.

عنوان درس به فارسی:		نگرش ها و نظریه ها در باره دین	
عنوان درس به انگلیسی:		Attitudes and theories about religion	
دروس پیش نیاز:		نوع درس و واحد	
دروس هم نیاز:		تخصصی ■ نظری ■	
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی نگرش ها، نظریه ها و نیز رفتارها، اعمال، مناسک و صورت های فرهنگی و دینی مردمان.

پ) مباحث یا سرفصل ها:

نظریه های تکاملی، کارکردگرایی، ساختارگرایی تفسیری باب فرهنگ و دین

نمادها، ساختارها و نشانه ها در فهم مناسبات دین

کارکردها و نشانه ها، زمینه ها و ساختارهای زبان، رنگ و فضا و حرکت و میدان در مناسبات دین و فرهنگ

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد
آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

- جیمز جرج فریزر، شاخه زرین، ترجمه کاظم فیروزمند، انتشارات آگاه، تهران.
- میرچا الیاده، مقدس و نامقدس: ماهیت دین، بهزاد سالکی، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۱
- دانیل پالس، هفت نظریه در باب دین، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، محمدعزیز بختیاری، ۱۳۸۲
- David Thurfjell, Living Shiism, (Instances of Ritualization Among Islamist Men in Contemporary Iran), Leiden – boston, 2006
- B. Morris, Anthropological Studies of Religion: An Introductory Text (Cambridge: Cambridge University Press, 1987).

هرمنوتیک دینی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Religious hermeneutics
تخصصی	نظری	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی هرمنوتیک و بحث تفسیر و تاویل و دیدگاه های مطرح در این زمینه

مباحث یا سرفصل ها:

چیستی هرمنوتیک

انواع هرمنوتیک

هرمنوتیک اسلامی

روش های معتبر تفسیر و تاویل

معیار ارزیابی قرائت ها

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد

آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

ژان گروندن، درآمدی به هرمنوتیک فلسفی، حنائی کاشانی، مینوی خرد، ۱۳۹۱.

احمد واعظی، درآمدی بر هرمنوتیک، دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۰.

صفدر الهی راد، هرمنوتیک، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۹۵.

علی اکبر بابایی، بررسی مکاتب و روش های تفسیری، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۸.

Hans-Georg Gadamer, Truth and Method.1994.

Paul Ricoer, Interpretation Theory, 1976.

Ronald Bontekoe, Dimensions of the Hermeneutics Circle, 1996.

دین و سلامت روان		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Religion and mental health
■ نظری	■ تخصصی	دروس پیش‌نیاز:
		دروس هم‌نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی رویکردها، مفاهیم، تأثیرات و روابط متقابل دین و ساحت‌های فردی و روانی انسان

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- تأثیرات مثبت / منفی دین بر همه‌ی انسانها
- تأثیرات مثبت / منفی دین بر انسانهای خاص
- تأثیرات مثبت دین بر بیماران: ایمان درمانی

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ۴۰ درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ۶۰ درصد

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

سلامت معنوی از دیدگاه اسلام، مجتبی مصباح، سیدعلیرضا حقوقی،
کتاب ایمان و سلامت روان، ترجمه محمد شعبانی ونجف طهماسبی پور،

- 1) Gordon W.Allport, The Individual and His Religion (New York: Macmillan, 1950)
- 2) C.D Batson, P. Schoenrade, and W.L.Vertis, Religion and the Individual (New York: Oxford University Press, 1993)
- 3) R.A.Emmons, The Psychology of Ultimate Concerns (New York: Guilford Press, 1999)
- 4) K.L. Pargament, The Psychology of Religion and Coping (New York: Guilford Press,

عنوان درس به فارسی:		دین، سکولاریزم و سکولاریزاسیون	
عنوان درس به انگلیسی:		Religion, secularism and secularization	
نوع درس و واحد			
تخصصی	نظری		
دروس پیش نیاز:			
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی سکولاریسم و جایگاه و تجربه آن در کشورهای مختلف جهان

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- دین، سکولاریسم و سکولاریزاسیون؛ تجربه غرب
- دین، سکولاریسم و سکولاریزاسیون؛ تجربه شرق
- الف) کشورهای شرقی غیر اسلامی
- ب) کشورهای شرقی اسلامی
- ج) کشورهای شمال آفریقا
- د) کشورهای عربی خلیج فارس
- ه) کشور ایران

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ۴۰ درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ۶۰ درصد

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

- دونالد اینگهارت، مقدس و نامقدس؛ دین و سیاست در جهان، ترجمه مریم وتر، انتشارات کویر، ۱۳۸۷
- محمد آرگون، سکولاریسم و دین، نگاه معاصر نگاه کیوان محمدی، ۱۳۹۹.
- محمد حسن قدردان قراملکی، قرآن و سکولاریسم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی،
- Christianity without absolute, Reinhold Bernhard,

Sheena Ashford and Noel Timms, What Europe Thinks (Aldershot 1992)

- Peter L. Berger (ed), The Desecularization of the World (Washington, 1999)

عنوان درس به فارسی:		سنخ شناسی تاریخی دین	
عنوان درس به انگلیسی:		Historical typology of religion	
دروس پیش‌نیاز:		نوع درس و واحد	
دروس هم‌نیاز:		تخصصی ■ نظری ■	
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تاریخ تحولات دین در آغاز زندگی بشر؛ گونه های شرک، چندگانه پرستی، ادیان ابتدایی، قومی، جادو، اسطوره و به طور کلی تحول از ادیان بدوی و شرک به ادیان توحیدی و ادیان مبتنی بر کتاب مقدس

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- جاندار انگاری و آغاز زندگی دینی بشر
- آیین های قربانی و پرستش
- ادوار تاریخی از باور مندی به خدا، خدای صحرا گرد، کشاورزی، بوستان کاری
- اسطوره و رابطه آن با دین و هنر و علم
- کتاب های مقدس، نقش پیامبران از شرک به توحید

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ۴۰ درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

- جرج فریزر، شاخه زرین (پژوهشی در جادو و دین) ترجمه کاظم فیروزمند، انتشارات آگاه، تهران
- دورکیم، امیل (۱۳۸۳)، صور بنیانی حیات دینی، ترجمه باقر پرهام، تهران: نشر مرکز، تهران
- کرن آمسترانگ، خداشناسی از ابراهیم تاکنون، ترجمه محسن سپهر، نشر مرکز، تهران
- هنری بمفورد، خدایان و آدمیان (نقد مبانی فرهنگ و تمدن غرب) ترجمه محمد بقایی، انتشارات قصیده، تهران
- پاتریک نولان، گرهارد لسنکی، جامعه های انسانی: مقدمه ای بر جامعه شناسی کلان، ناصر موفقیان، نشر نی، تهران

- Mircea Eliade, The Quest: History and Meaning in Religion (Chicago, 1969)

- E. E. Evans-Pritchard, Theories of Primitive Religion (Oxford: Oxford University Press, 1965)

عنوان درس به فارسی:		ملاک‌های ارزش داوری میان ادیان	
عنوان درس به انگلیسی:		Criteria for the value of arbitration between religions	
نوع درس و واحد			
تخصصی	نظری		
			دروس پیش نیاز:
			دروس هم نیاز:
		۲	تعداد واحد:
		۳۲	تعداد ساعت:

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی معیارها و ملاک های ارزش داوری ادیان

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

ملاک های ارزش داوری:

الف) واقعیت - بنیاد

ب) ارزش - بنیاد

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ۴۰ درصد

آزمون پایان نیم‌سال ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

- ملکیان مصطفی، ملاک های حقانیت ادیان، فصل نامه هفت آسمان
- حسینی قلعه بهمن، الاهیات تطبیقی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی،
- اریک شارپ، تاریخچه دین شناسی تطبیقی، عبدالرحیم گواهی، انتشارات دانشگاه، ۱۳۹۴.

- 1) Michael Pye, Comparative Religion, (new York, 1972)
- 2) Eric, J. Sharpe, Comparative Religion: A History (London, 1975)
- 3) Jacques Wadrensburg, Classical approaches to the study of Religion 2 Vols, (The

عنوان درس به فارسی: دین و عقلانیت	
عنوان درس به انگلیسی: Religion and rationality	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:	تخصصی ■ نظری ■
دروس هم نیاز:	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی ایمان و عقلانیت و مناسبات ایمان گروهی و عقل گروهی

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

- بینه جویی (eridentalism)
- ایمان گروهی (Fideism)
- معرفت شناسی اصلاح شده (reformed epistemology)

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد
- آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

ملک اف، عقل و ایمان از دیدگاه ابن رشد، صدرالمتالهین شیرازی و ایمانوئل کانت، مرکز المصطفی (ص)، ۱۳۹۰.

آلویس پلانیتجا، نیکولاس ولترستورف ایمان و عقلانیت: عقل و ایمان به خدا، بهناز صفری میان رشیدی، اشراق، ۱۳۸۸

- 1) Wik, Clifford, Lectures and Essags, Vol.2 (London: Macmillan)
- 2) David Hume, Dialogues Concerning Natural Religion, ed by N. kemp Smith (Indianapolis: Bobbs – Merril, 1947)
- 3) William James, The Will to Believe and other Essags in popular Philosophy (New York: Dover, 1959)
- 4) J.S.Mill, Theism, ed by Taylor (Indianapolis: Bobbs – Merril, 1957)
- 5) R. Nozick, The Nature of Rationality (Princeton: Princeton University Press, 1993)

عنوان درس به فارسی: دین و اخلاق	
نوع درس و واحد	Religion and ethics
تخصصی ■	نظری ■
عنوان درس به انگلیسی:	
دروس پیش‌نیاز:	
دروس هم‌نیاز:	
تعداد واحد:	۲
تعداد ساعت:	۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی نسبت اخلاق و دین و شیوه‌های تعامل این دو.

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

• پیوند دوسویه دین و اخلاق

حسن و قبح عقلی و دلایل موافقان آن
 حسن و قبح شرعی و دلایل موافقان آن
 نظریه امر الهی
 نظریه انگیزش الهی

سقراط و معضل اثیفر

نسبت‌های ممکن میان دین و اخلاق

• وابستگی اخلاق به دین
 • وابستگی دین به اخلاق
 • استقلال اخلاق از دین
 • تعارض اخلاق با دین

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال
 آزمون پایان نیم‌سال
 ۴۰ درصد
 ۶۰ درصد

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

• شریفی، احمد حسین، خوب چیست؟ بد کدام است؟ مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۸.
 محمود فتحعلی، بصیرت اخلاقی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) ۱۳۸۷.

- Talifero, Charles, "Morality, Politics, and Religion", in philosophy of Religion: A Beginner's Guide, Onewrold, Oxford, 2009.
- Wainwright, William, Religion and Morality, Ashgate Publishing, 2005.

گفت و گوی ادیان		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Dialogue of religions
تخصصی	نظری	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شناخت تحلیلی امکان، ظرفیت، موانع، و شرایط گفت و گوی میان دینی و پرورش مهارت های گفت و گو

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

سرشت گفت و گو و تفاوت آن با مناظره، مجادله و موعظه

اهداف گفت و گو

سطوح گفت و گو

محدودیت و موانع گفت و گو

آیین گفت و گو در قرآن

گفت و گوی دینی و کثرت گرایی دینی

(ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ۴۰ درصد

آزمون پایان نیم سال ۶۰ درصد

(ج) فهرست منابع پیشنهادی:

علی اسلامی، پلورالیسم دینی از منظر قرآن کریم، بوستان کتاب، ۱۳۸۹.

محمد لگنهاوزن، اسلام و کثرت گرایی دینی، کتاب طه، نرجس جواندل ۱۳۷۹

عبدالودود شلبی، الحوار بین الادیان اسراره و خفایاه، ۲۰۰۸.

Explorations in Global Ethics: Comparative Religious Ethics and Interreligious Dialogue, edited by Sumner B. Twiss and Bruce Grelle, Colorado, Westview Press, 2000.

From the age of monologue to the age of Global Dialogue, Leonard Swidler, in religions in Dialogue: from theocracy to democracy, edited by Alan Race and Ingrid Shafer, Ashgate, England, 2002.

